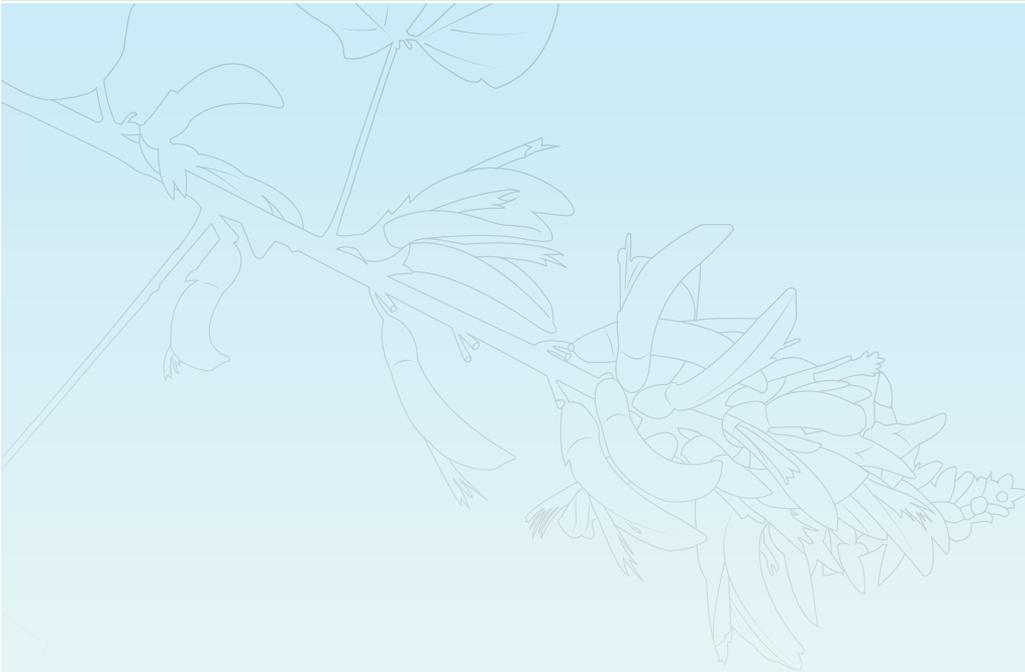

โครงการวิจัยการผลิตดนตรีเชิงสร้างสรรค์ “เลาะโขง”
Creative Music Production Research “Sounds Along
the Mekong”

دنۇشەتۇ وىسەيژ^{1*}
Danuchate Wisajorn^{1*}

¹ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร 10330

¹ Faculty of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University, Bangkok, 10330, Thailand

*Corresponding author: E-mail address: danuchatew@gmail.com

(Received: January 14, 2025; Revised: August 28, 2025; Accepted: September 10, 2025)

บทคัดย่อ

“เลาะโขง” เป็นโครงการวิจัยด้านการผลิตดนตรีเชิงสร้างสรรค์ที่มุ่งพัฒนาและบันทึกคลังเสียงจากวัฒนธรรมริมแม่น้ำโขงในจังหวัดอุบลราชธานี นครพนม และมุกดาหาร เป้าหมายหลักคือการรวบรวมเสียง 50 ชิ้น จากดนตรีพื้นถิ่น เพื่อนำมาสร้างสรรค์ผลงานดนตรี 10 ชิ้นที่สะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของภูมิภาคนี้ โครงการนี้ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์และส่งเสริมองค์ความรู้ดนตรีพื้นถิ่นผ่านการสร้างคลังเสียงที่สามารถนำไปใช้ในงานดนตรีร่วมสมัยได้อย่างกว้างขวาง นอกจากนี้จะเป็นการเก็บรักษามรดกทางวัฒนธรรมในรูปแบบดิจิทัลแล้ว ยังเปิดโอกาสให้นักดนตรีและนักแต่งเพลงได้นำองค์ประกอบเสียงเหล่านี้ไปต่อยอดเป็นผลงานที่เข้าถึงผู้ฟังในบริบทใหม่ได้ นอกจากนี้ โครงการ “เลาะโขง” ยังมีเป้าหมายในการใช้ดนตรีอีสานและเสียงพื้นถิ่นเพื่อสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ เช่น ดนตรีประกอบภาพ งานโฆษณา การออกแบบเสียงสำหรับงานศิลปะและนิทรรศการ รวมถึงตลาดดนตรีเชิงพาณิชย์ระดับสากล การใช้คลังเสียงเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาดนตรีร่วมสมัยช่วยส่งเสริมให้เกิดการสำรวจและทดลองแนวทางใหม่ ในการประพันธ์ดนตรีรวมถึงการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างศิลปิน โครงการนี้จึงเป็นมากกว่าการบันทึกเสียง แต่เป็นการสร้างระบบนิเวศทางดนตรีที่เชื่อมโยงอดีต ปัจจุบัน และอนาคตของวัฒนธรรมริมแม่น้ำโขงผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ที่มีรากฐานจากอัตลักษณ์ท้องถิ่นอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: ดนตรี คลังเสียง บทประพันธ์ อีสาน

Abstract

“Sounds Along the Mekong” is a creative music production research project focused on recording and developing a sound library from the cultural landscapes along the Mekong River in Ubon Ratchathani, Nakhon Phanom, and Mukdahan provinces. The project's primary goal is to collect 50 unique sound samples from the region's music, which will then be used to compose 10 original musical pieces that reflect the area's distinct cultural identity. This initiative emphasizes preserving and promoting local musical heritage by creating a sound library that can be widely used in contemporary music. Beyond digitally archiving cultural heritage, it provides a valuable resource for musicians and composers to integrate traditional sound elements into modern works, helping to introduce regional sounds to new audiences. Additionally, “Sounds Along the Mekong” aims to generate economic value by leveraging Isan music and local soundscapes as key assets within the creative industries. This includes applications in film scores, advertising, sound design for art installations and exhibitions, and the international commercial music market. Using a sound library as a foundational tool for contemporary music fosters new compositional approaches and promotes cultural exchange among artists. This project is more than just a sound archive; it is an initiative to create a musical ecosystem that connects the past, present, and future of Mekong region culture through artistic innovation rooted in local identity.

Keywords: Music, Sound Library, Composition, Isan

บทนำ

ดนตรีเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สะท้อนและหล่อหลอมวัฒนธรรมของมนุษย์ในทุกยุคสมัย ไม่ว่าจะเป็นการใช้ดนตรีในพิธีกรรม การสื่อสารทางสังคม หรือการขับกล่อมในชีวิตประจำวัน การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมส่งผลให้ดนตรีมีพลวัตและปรับเปลี่ยนไปตามบริบทที่สอดคล้องกัน

ในบริบทของเทคโนโลยีการสื่อสารที่พัฒนาอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน ภูมิทัศน์ทางสังคมและวัฒนธรรม มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ [1] ส่งผลให้วัฒนธรรมดั้งเดิมเผชิญกับความท้าทายในการดำรงอยู่และการสืบทอด ดังนั้นจึงจำเป็นต้องพัฒนาแนวทางการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและเทคโนโลยี เพื่อรักษาคุณค่าของวัฒนธรรมในกระแสความเปลี่ยนแปลง

ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะสร้างสรรค์ผลงานที่ส่งเสริมคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมให้เป็นทุนสำคัญในการพัฒนาประเทศและสามารถปรับตัวได้ทันต่อพลวัตการเปลี่ยนแปลงของสังคม ด้วยการเก็บรวบรวมไฟล์ภาพและเสียงของวัฒนธรรมทางดนตรีและภูมิทัศน์ทางเสียง [2] ในพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำโขงเพื่อนำเสนออัตลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ในรูปแบบงานศิลปะร่วมสมัย

นักประพันธ์ในยุคปัจจุบันนิยมการสร้างผลงานจากคลังเสียง (Sound Library) [3] ในบางกรณีใช้ไฟล์ภาพและเสียงในการสร้างบทประพันธ์ทั้งหมดหรือในบางกรณีก็ใช้ควบคู่กับการแสดงสด เช่น The Map บทประพันธ์ของ Tan Dun ที่สร้างบทประพันธ์สำหรับวงออร์เคสตราขนาดใหญ่บรรเลงควบคู่กับไฟล์ภาพและเสียงของดนตรีพื้นบ้านจีน Autosymphonic บทประพันธ์ของ Marios Joannou Elia ที่สร้างบทประพันธ์สำหรับวงออร์เคสตราขนาดใหญ่บรรเลงควบคู่กับไฟล์ภาพและเสียงของรถยนต์ เช่น เสียงเปิดปิดประตู เสียงเร่งเครื่องยนต์ เสียงสตาร์ทเครื่องยนต์ Turning Sounds of a Silent Nightclub into Music บทประพันธ์ของ Gourski ซึ่งนำเสียงของสิ่งของต่าง ๆ มาร้อยเรียงเพื่อสร้างบทประพันธ์โดยศิลปินข้างต้น ที่กล่าวมาใช้เทคโนโลยีในการบันทึกภาพและเสียงควบคู่กับความสามารถในการสร้างบทประพันธ์ซึ่งถือว่าเป็นผู้บุกเบิกและสร้างแนวทางในการพัฒนาดนตรีสอดคล้องกับยุคสมัย

แม้จะมีการศึกษาการใช้เทคโนโลยีเพื่อการบันทึกและอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้านมาอย่างต่อเนื่อง แต่งานวิจัยส่วนใหญ่ยังคงเน้นที่การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นหลัก ยังขาดการศึกษาเชิงปฏิบัติเกี่ยวกับการนำคลังเสียงทางวัฒนธรรมเหล่านั้นมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการประพันธ์และสร้างสรรค์ดนตรีร่วมสมัยเพื่อสร้างงานศิลปะใหม่ที่สะท้อนอัตลักษณ์ของพื้นที่ได้อย่างลึกซึ้ง

ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นที่จะเติมเต็มช่องว่างทางองค์ความรู้ดังกล่าวด้วยการศึกษาและสร้างสรรค์ผลงานดนตรีจากคลังเสียงทางวัฒนธรรมในพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำโขงซึ่งนับเป็นการเปิดมิติใหม่ในการนำมรดกทางวัฒนธรรมมาประยุกต์ใช้ในยุคปัจจุบันและเป็นต้นแบบในการสร้างสรรค์งานศิลปะที่เชื่อมโยงอดีตกับอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้วิจัยมีความสนใจในการสร้างดนตรีในแนวทางข้างต้นและใช้ประโยชน์จากคลังเสียงในการสร้างบทประพันธ์มาอย่างสม่ำเสมอในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ผู้วิจัยพบว่าตลาดมีความต้องการและลงทุนกับดนตรีสื่อผสมทางวัฒนธรรมเพื่อเก็บรักษาอดีตอันมีค่าและนำเสนออัตลักษณ์ของชุมชนเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวตามลักษณะเศรษฐกิจของประเทศที่พึ่งพาการท่องเที่ยวเป็นหลัก ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความตั้งใจอย่างแรงกล้าในการที่จะสร้างงานที่เก็บรักษาวัฒนธรรมด้วยภาพและเสียงคุณภาพสูง สร้างศิลปะร่วมสมัยที่นำเสนออัตลักษณ์ของชุมชนและส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยเริ่มต้นด้วยการศึกษาวิจัยดนตรีและภูมิทัศน์ทางเสียงในพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำโขงซึ่งกำลังเป็นที่สนใจของผู้ชมทั้งในและต่างประเทศ

ผู้วิจัยเลือกพื้นที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมในเขตประเทศไทยที่มีจุดเด่น มีลักษณะและความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมที่ชัดเจนจำนวน 10 ตัวอย่าง โดยมุ่งเน้นไปที่กลุ่มนักแสดงหรือนักแสดงเดี่ยวที่มีการถ่ายทอด อนุรักษ์ ใกล้ชิดกับชุมชนซึ่งจะมีช่วงอายุที่หลากหลาย ผู้วิจัยมีความคาดหวังว่าจะสร้างมุมมองที่นำเสนอรูปแบบการอนุรักษ์และการสืบทอด รวมไปถึงจะเกิดการรวบรวม เปรียบเทียบความเหมือนความต่าง ตลอดจนจุดเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมในแง่มุมของเนื้อเพลง จังหวะ แนวทำนอง และองค์ประกอบทางดนตรีอย่างครบถ้วน

วัตถุประสงค์ (Objectives)

1. เพื่อบันทึกและจัดเก็บเสียงและภาพการแสดงเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำโขงในรูปแบบคลังเสียง
2. เพื่อนำไฟล์เสียงและภาพมาร้อยเรียงเพื่อสร้างบทประพันธ์ร่วมสมัยและเผยแพร่ผ่านนิทรรศการ

ระเบียบวิธีการวิจัย (Methodology)

การศึกษานี้มุ่งเน้นการสำรวจบทเพลงในพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำโขงในเขตภาคอีสานจังหวัดอุบลราชธานี นครพนม และมุกดาหาร โดยให้ความสำคัญกับกลุ่มนักแสดงที่มีบทบาทในการถ่ายทอด อนุรักษ์ และทำการแสดงที่เกี่ยวข้องกับสังคมวัฒนธรรม ควบคู่ไปกับการศึกษารูปแบบการเก็บและเผยแพร่คลังเสียงเชิงวัฒนธรรมในรูปแบบออนไลน์ ตลอดจนการสร้างบทประพันธ์ที่ใช้คลังเสียงดังกล่าว กระบวนการดำเนินงานเริ่มจากการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลเบื้องต้นทั้งภาพและเสียงสำหรับจำลองรูปแบบการผลิตชิ้นงาน (Pre-production) พร้อมทั้งศึกษาวิธีการนำผลผลิตไปใช้ในการเผยแพร่ เพื่อบรรลุเป้าหมายในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง จากนั้นจึงมีการประมวลข้อมูลเพื่อนำไปสู่การสร้างบทประพันธ์ และดำเนินการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมสำหรับการผลิตชิ้นงานเมื่อข้อมูลพร้อมแล้วจะมีการจัดเรียงคลังเสียงสร้างบทประพันธ์ และบันทึกเสียงเพื่อพัฒนาเนื้อหาให้สมบูรณ์ นอกจากนี้ยังมีการจัดนิทรรศการและการแสดงประกอบการบรรยายเพื่อเผยแพร่ผลงานสร้างสรรค์ที่มีส่วนร่วมจากสาธารณะ รวมถึงการสรุปผล วิเคราะห์ และอภิปรายข้อมูลที่ได้ ในงานวิชาการซึ่งนำไปสู่การอนุรักษ์และการพัฒนามรดกทางดนตรีจนเกิดคุณค่าทางศิลปะ

สรุปผล (Results)

ผู้วิจัยได้บันทึกภาพและเสียงคุณภาพสูงจาก 10 ศิลปินพื้นบ้าน อาทิ ป.ฉลาดน้อย ส่งเสริม (ศิลปินแห่งชาติ) นางมุกดา เมืองนคร นายอาคม ทับถนน นายเสกสรรค์ บุตรปิล นายอาคม ทับถนน นายทรงชัย พานวัน กลุ่มศิลปินผู้ไท นายประวัตร ไวสุตีกี และคณะ นายดาวนงภา แก้วสีโทและนายปริญญา ถิ่นขาม เมื่อรวบรวมคลังเสียงแล้วจึงนำงานทั้งหมดมาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างบทประพันธ์ใหม่โดยการใช้วัตถุดิบจากคลังเสียงและสร้างบทประพันธ์ประกอบเข้าไป โดยนำไปเชื่อมโยงกับเครือข่ายชุมชนต่าง ๆ ในพื้นที่เพื่อเผยแพร่ผลงานให้ได้นำไปใช้ประโยชน์ในเชิงวัฒนธรรม

รายละเอียดด้านคลังเสียง

คลังเสียงมีผลต่อการเรียนรู้และการสร้างบทประพันธ์ในยุคปัจจุบันเป็นอย่างมาก มีแพลตฟอร์มที่ให้บริการด้านคลังเสียงและไฟล์เสียงอยู่อย่างแพร่หลาย เช่น Native Instrument Splice Steinberg [4] และแพลตฟอร์มอื่น ๆ [5] อีกมากมายทั้งที่มาพร้อมกับโปรแกรมการออกแบบดนตรีและเป็นผู้ให้บริการแบบเดียว

คลังเสียงเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างผลงาน การเรียนรู้ในปัจจุบัน ในการสร้างงานวิจัยสร้างสรรค์ขึ้นนี้ผู้วิจัยได้แบ่งงานออกเป็น 2 ส่วน คือ การเก็บคลังเสียง 50 ชิ้นและการสร้างบทประพันธ์ 10 ชิ้นจากคลังเสียง

ในงานวิจัยการผลิตดนตรีเชิงสร้างสรรค์ “เลาะโขง” นี้ได้จำกัดขอบเขตพื้นที่ 3 จังหวัดในพื้นที่ของจังหวัดที่ติดแม่น้ำโขงและมีวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องในเชิงสังคมและเศรษฐกิจ คือ อุบลราชธานี มุกดาหารและนครพนม โดยใน 3 พื้นที่นี้ผู้วิจัยได้พบกับนักดนตรีและผู้สืบทอดมรดกวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าที่ได้เลือกมานำเสนอเก็บบันทึก ดังนี้ นายฉลาด ส่งเสริม (ป.ฉลาดน้อย ศิลปินแห่งชาติ 2548 ด้านหมอลำ) นางมุกดา เมืองนคร (หมอลำ) นายเสกสรรค์ บุตรบิล (แคน) นายอาคม ทับถนุน (พิณ) นายปวีรวิทย์ ไวสุตึก (ปี่ผู้ไท) นายสุทธิพงษ์ ปัทม (แคน) นางอังคณา อัจฉริยะ (หมอลำ) นายทรงชัย พานวัน (บทสวดสรรเสริญพระเจ้าภาษาเวียดนาม) นายดาวนภกา แก้วสีโท (ศิษย์บอร์ตหมอลำซิ่ง) นายปริญญา ถิ่นขาม (หมอลำ)

1) อุบลราชธานี

เอกลักษณ์ของการร้องหมอลำอุบลคือการเริ่มเพลงด้วยการ “โอ” หากเปรียบเทียบกับดนตรีตะวันตกในดนตรีเพลงชุดของบาค ผลงานลูท สวิท ลำดับที่ 996 ในบันไดเสียง E ไมเนอร์ (Lute Suite in E minor, BWV 996) ในท่อนเพรลูด (Prelude) ที่มีลักษณะการบรรเลงในจังหวะที่สั้นไหลเหมือนการเดิน ทำนองอุบลเป็นการลำที่มีลักษณะโดดเด่นในเรื่องเทคนิคการร้องที่มีระดับที่แพรวพราว ขนบการลำต้องเริ่มต้นด้วยการ “โอ” คือ การเกริ่น การปูพื้นเรื่อง เตรียมความพร้อมของผู้แสดงและผู้ฟัง

เอกลักษณ์ของหมอลำ ป.ฉลาดน้อย คือการร้องที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับธรรมชาติ ดิน น้ำ ลม ไฟ การกล่าวถึงปรากฏการณ์ทางธรรมชาติต่าง ๆ เป็นสิ่งที่คนในสังคมรู้สึกร่วมกันอย่างเข้มข้นในสังคมเกษตรกรรม ทั้งนี้ศิลปินที่ได้บันทึกเสียงได้แก่ ป.ฉลาดน้อย และนางมุกดา เมืองนคร

Figure 1. Por Chaladnoi Mukda Mueangnakorn and Warong Boonaree

Source : Danuchate Wisaijorn

ศิลปินบรรเลงพิณได้แก่ นายอาคม ทับถนุน โดยพิณอุบลจะมีเอกลักษณ์พิเศษคือมี 2 สายซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากพิณทั่วไปที่มี 3 สาย พิณในอดีตเป็นพิณโปร่งที่ใช้บรรเลงมาอย่างยาวนานในวัฒนธรรมดนตรีอีสานจนได้รับการปรับรูปแบบการบรรเลงให้สอดคล้องกับรูปแบบการแสดงร่วมสมัยในคณะดนตรี “เพชรพิณทอง” ที่มีนายพนดล ดวงพร เป็นหัวหน้าคณะโดยมีอาจารย์ทองใส ทับถนุนเป็นผู้บุกเบิกการบรรเลงพิณไฟฟ้า สร้างจุดเริ่มต้นของการบรรเลงพิณไฟฟ้าร่วมสมัยและสร้างสำนักการบรรเลงพิณ “ทับถนุน” โดย

รากฐานของการบรรเลงพิณไฟฟ้า 2 สายที่สามารถสร้างรสชาติและสำเนียงเสียงนั้นฟังพากการขึ้นสายในลักษณะต่าง ๆ เป็นสำคัญ (Scordatura) รวมไปถึงการขยับเฟรทเพื่อขึ้นคู่เฉพาะ

Figure 2. Thongsai Thapthanon
Source : Danuchate Wisaijorn

Figure 3. Arkom Thapthanon
Source : Danuchate Wisaijorn

ศิลปินบรรเลงแคนได้แก่ นายเสกสรรค์ บุตรบิล (หมอแคนปิง) แคนรับบทบาทเป็นผู้สร้างจังหวะเสียงประสาน และแนวทำนองที่เป็นแนวทางสำหรับหมอลำ [6] หมอแคนคือหัวใจของหมอลำ การแสดงจะประสบความสำเร็จจะต้องมีหมอแคนที่เป็นผู้รอบรู้แนวทำนองจังหวะรากฐานของการแสดงทั้งหมด แคนแต่ละ

ดวงจะมีรูปแบบเสียงเฉพาะคือจะสามารถบรรเลงได้ในทางเมเจอร์และไมเนอร์ในบันไดเสียงเฉพาะ

หมอแคนเป็นผู้ที่เข้าใจและเป็นหัวใจของดนตรีอีสานจึงมีค่าที่กำหนดรูปแบบการประพันธ์และการแสดงที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดนตรีชนิดนี้เป็นส่วนใหญ่ เช่น ลายโป้ซ่าย คือการที่นิ้วโป้งมือซ้ายจะกดค้ำไว้ตลอดเพื่อให้เครื่องดนตรีสร้างเสียงทางฝั่งเมเจอร์ ลายติดสุด คือการใช้ “ซี่สุด” หรือ “ชั้นโรง” อุดรูไว้แทนนิ้วเพื่อสร้างเสียงค้ำไว้ทั้งเพลง (Drone) โดยนิยมใช้เทคนิคนี้ในนิ้วที่อ่อนแอ เช่น นิ้วก้อยและนิ้วนางสร้างเสียงคู่ 5

Figure 4. Seksun Butbin

Source : Danuchate Wisaijorn

2) นครพนม

ศิลปินผู้นำเสนอบทสวดสรรเสริญพระเจ้าภาษาเวียดนามได้แก่ นายทรงชัย พานวัน ในพื้นที่จังหวัดนครพนมรวมถึงในจังหวัดต่าง ๆ เช่น อุบลราชธานี มุกดาหาร อุดรธานี หนองคาย ล้วนเป็นพื้นที่รองรับผู้ลี้ภัยในครั้งสงครามเวียดนาม (พ.ศ. 2498-2518) ซึ่งนำมาซึ่งการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม อาหาร ศาสนา และพิธีกรรมในหลากหลายมิติ ผู้วิจัยได้เลือกที่จะบันทึกเสียงบทสวดสรรเสริญพระเจ้าภาษาเวียดนามเพราะเป็นร่องรอยประวัติศาสตร์ของพื้นที่ที่จะเลือนหายไปพร้อมกับกาลเวลาและบันทึกเสียงที่โบสถ์คำกัมที่มีความสัมพันธ์กับชุมชนชาวเวียดนามอพยพ ความสำคัญของการสวดบทสรรเสริญภาษาเวียดนามของจังหวัดนครพนมคือ ชาวเวียดนามที่อยู่ไทยในปัจจุบันได้ปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมในพื้นที่ ภาษา และวัฒนธรรมต่าง ๆ ไปมาก ทำให้นายทรงชัย พานวัน เป็นรุ่นสุดท้ายที่ยังคงสวดบทสรรเสริญในรูปแบบนี้อยู่

Figure 5. Songchai Panwan

Source : Danuchate Wisaijorn

3) มุกดาหาร

“ผู้ไท” คือคำที่คนในชาติพันธุ์นี้เรียกตัวเอง ส่วนคำว่า “ภูไท” นั้นเป็นคำที่คนนอกวัฒนธรรมคุ้นเคย อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยจะใช้ทั้ง 2 วิธีเรียกตามแหล่งกำเนิดของผู้บรรเลง โดยมีรายชื่อศิลปินดังนี้ 1) นายปวีร์รต ไวสุตีก (ปู่ผู้ไท) 2) นายสุทธิพงษ์ ปัทม (แคน) และ 3) นางอังคลี อาจวิชัย (หมอลำ) หัวใจของดนตรีผู้ไทเป็นดนตรีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อของศาสนาผี ใช้ในการประกอบพิธีกรรมการรักษาโรคประกอบพิธีงานบุญตามโอกาสต่าง ๆ ในฮีต 12 ตามแบบชาวอีสาน หมอลำจะประกอบพิธีกรรมพร้อมกับแคนและปู่ผู้ไท

Figure 6. Phu Tai Artists

Source : Danuchate Wisaijorn

การบันทึกเสียงคีย์บอร์ดและหมอลำ

ศิลปินผู้บรรเลงคีย์บอร์ดและหมอลำได้แก่ นายดาวณะภา แก้วสีโท และ นายปริญญา ถิ่นขาม หมอลำและดนตรีอีสานมีการพัฒนาสอดคล้องกับยุคสมัยในฐานะศิลปินที่ต้องดำรงชีพ เนื้อหาทางดนตรีจึงมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับกระแสสังคม นายดาวณะภา แก้วสีโท และ นายปริญญา ถิ่นขาม (คณะสตาร์มิวสิค) เป็นกลุ่มนักดนตรีหมอลำที่พัฒนาอุปกรณ์การบรรเลงในรูปแบบร่วมสมัยคือ คีย์บอร์ดและหมอลำ การบรรเลงคีย์บอร์ดโดยสร้างโปรแกรมและระบบการสร้างเสียงจากเสียงเครื่องดนตรีพื้นบ้าน เช่น ปี่ภูไท พิณและอื่น ๆ รวมถึงการสร้างโปรแกรมที่ทดแทนการบรรเลงในรูปแบบวงด้วยคีย์บอร์ดตัวเดียว

Figure 7. Daonapa Kaewseetho and Parinya Thinkam

Source : Danuchate Wisaijorn

รายละเอียดด้านบทประพันธ์เพลง

จากทั้งหมด 10 บทเพลง ผู้วิจัยของนำเสนอแนวคิดเพียง 2 บทเพลงเพื่อให้เห็นแนวทางการเรียบเรียงในเบื้องต้น โดยรายละเอียดบทเพลงอื่น ๆ จะปรากฏอยู่ในวิจัยฉบับสมบูรณ์ที่มีโน้ตเพลงประกอบอยู่ในภาคผนวก

บทเพลงที่ 1 เตี้ยโขง

เตี้ย คือ ลายหรือจังหวะทำนองที่แสดงถึงความสุขสนานของชาวอีสาน จังหวะมีความรู้ร่าหากพูดถึงเตี้ยจะเป็นที่รู้จักอยู่ 3 ลักษณะ คือ เตี้ย เตี้ยโขง เตี้ยพม่า และเตี้ยอื่น ๆ อาจจะนำมาใช้บ้าง เช่น เตี้ยหัวดอนตาลและเตี้ยสวิง

ในบทประพันธ์นี้ผู้วิจัยได้นำเตี้ยจาก 3 แนว คือ เตี้ยโขงจากเสียงพิณ (นายอาคม ทับถนน) เสียงแคน (นายเสกสรรค์ บุตรนิล) และเสียงร้อง (ป.ฉลาดน้อย) นำมาร้อยเรียงเข้าด้วยกัน เนื่องจากว่าแต่ละทำนองได้รับการบันทึกจากคนละแหล่งคนละเวลาแต่ละศิลปินจึงนำเสนอและตีความบทเพลงในระดับเสียง ในความเร็วที่ตนคุ้นเคย ความน่าสนใจคือการทำมาเรียงต่อกันนั้นจะมีการใช้อุปกรณ์ที่จะปรับจังหวะให้สอดคล้องกัน

ซึ่งศิลปินแต่ละคนบรรเลงในความเร็วที่แตกต่างกันและเทคนิคทางการประพันธ์เพื่อเชื่อมต่อแต่ละการบรรเลง ซึ่งอยู่ในคนระดับเสียง แคนอยู่ในบันไดเสียงอีไมเนอร์ พิณอยู่ในบันไดเสียงดีไมเนอร์และเสียงร้องอยู่ในบันไดเสียงซีไมเนอร์

การจัดการกับจังหวะผู้วิจัยใช้โปรแกรมที่เรียกว่าฟรีวาร์ป (Free Warp) ในการขยับเนื้อเสียงให้ลงจังหวะ

Figure 8. Free Warp

Source : Danuchate Wisaijorn

จากภาพเห็นเส้นแท่งสีเหลืองและกราฟของเสียงที่ตรงกับเส้นกริดเพื่อยืนยันว่าเสียงตรงกับจังหวะ แต่ในขณะเดียวกันกราฟบางจุดเหลื่อมกับกริดเล็กน้อยเพราะในการปรับเสียงนั้นจะต้องคงความเป็นธรรมชาติของเสียงไม่ให้เกิดการบิดเบี้ยวเพราะฉะนั้นผู้ประพันธ์เพลงในลักษณะนี้จะต้องประเมินความสมดุลของการใช้เทคนิคนี้

อีกทั้งผู้วิจัยได้นำไฟล์เสียงแคนเพลงเดี่ยวมาตัดเอาท่อนที่สร้างรูปแบบได้อย่างชัดเจนมาสร้างลูป (Loop) เป็นการสร้างรูปแบบที่ซ้ำ (Pattern) และเป็นเทคนิคที่ดนตรีสมัยนิยมใช้ในการสร้างบทประพันธ์อย่างแพร่หลาย

Figure 9. Loop Creation

Source : Danuchate Wisaijorn

Figure 10. Loop Creation by music notation

Source : Danuchate Wisaijorn

จากรูปข้างต้นจะเห็นว่าทั้งกราฟและโน้ตจะเป็นรูปแบบเสียงประสานและจังหวะที่ซ้ำเพื่อการรองรับแนวทำนอง

ผู้ประพันธ์ยังได้ใช้เสียงเครื่องดนตรีสังเคราะห์คือซินธิไซเซอร์แบบอนาล็อกและมัลติที่ให้บริการปรับแต่งในโปรแกรมเปียโนคัลเลอร์สในการสร้างแนวออสตินาโตที่สร้างจังหวะที่น่าสนใจ โดยมีหน่วยปรับแต่งเสียงต่าง ๆ (module)

Figure 11. Ostinato Pattern on Piano
Source : Danuchate Wisaijorn

บทเพลงที่ 10 โอิ่ทางสั้นไหว้ครู

บทประพันธ์นี้เป็นเอกลักษณ์ของหมอลำของจังหวัดอุบลราชธานี ด้วยลูกโอ้ที่มีรูปแบบเฉพาะทาง เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความแตกต่างจากการโอ้ในลักษณะอื่น การโอ้ของ ป.ฉลาดน้อยมีความพิเศษซับซ้อนด้วยความสามารถเฉพาะตัว ผู้ประพันธ์นำไฟล์เพลง “โอ้ทางสั้นไหว้ครู” มาเป็นแนวหลักแล้วใช้วงเครื่องสายและเปียโนในการสร้างสรรค์บทประพันธ์ขึ้นนี้ วงเครื่องสายที่ใช้มีความพิเศษด้วยเสียงที่เลือกผสมกับกลุ่มฮาร์ปขนาดเล็ก 2 กลุ่มบรรเลงด้วยเทคนิคที่แตกต่างกันเพื่อสร้างพื้นผิวทางดนตรีที่พิเศษด้วยโปรแกรมอาร์คิส (Arkhis) ซึ่งเป็นโปรแกรมที่มีความพิเศษในการสร้างแนวประกอบทำนองด้วยวงออร์เคสตราโดยสามารถเลือกองค์ประกอบเสียงได้หลากหลาย

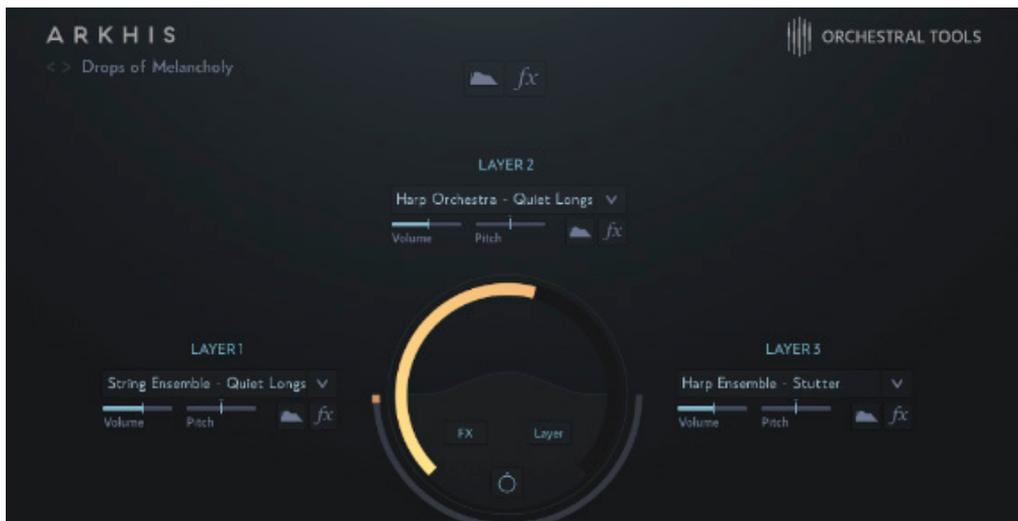

Figure 12. String Section and Harp
Source : Danuchate Wisaijorn

ซึ่งในไฟล์เสียงนี้เป็นไฟล์ที่ ป.ฉลาดน้อยกำลังเล่าเรื่องและอธิบายรูปแบบการร้อง ผู้ฟังจะได้ยินเสียง การเล่าเรื่อง อธิบายเทคนิคต่าง ๆ โดยมีคำร้องดังนี้

“โอ้ละนอ...เอ้อ เพินว่า พุทธเอ้ย พุทธรัตนัง ธัมมังรัตนัง สังฆังรัตนัง
พุทธังจงมาปกมาบัง จงมากัง มาเลี่ยม พี่น้องไว้”

โอ้ ทางสั้น ไหว้ครู

ป.ฉลาดน้อย
ดนตรีเชษฐ วัลย์จร

$\text{♩} = 90$

The musical score is arranged for a chamber ensemble. It includes staves for Piano, Voice, Violin 1, Violin 2, Viola, Violoncello, and Contrabass. The tempo is marked as quarter note = 90. The key signature consists of two flats. The piano accompaniment begins with a mezzo-forte (mf) dynamic. The vocal line starts with the lyrics 'โอ้ ละ นอ' (Oh, La No) and continues with 'เอ้ย เพินว่า พุทธ เอ้ย พุทธ รัตตะ นัง ธัม'.

Figure 13. Opening Vocal Improvisation

Source : Danuchate Wisajorn

การร้องในช่วงของการโต้นั้นเป็นเหมือนการร่ายที่ผู้ร้องสามารถเอื้อนตามลีลาอวดความสามารถ เทคนิคการร้องได้อย่างเต็มที่ จากนั้นก็เข้าสู่ท่อนเดินที่มีจังหวะชัดเจนและกระชับเป็นการเปลี่ยนท่อนพัฒนา บทประพันธ์

Figure 14. Development Section

Source : Danuchate Wisaijorn

บทประพันธ์นี้แสดงให้เห็นถึงการแสดงความกตัญญู บูชาครู บิดามารดา วิญญาณบรรพบุรุษ ตามคติของความเชื่อดั้งเดิมของภูมิภาค หากแต่มีพัฒนาการที่มีการใช้ความเป็นพุทธมาครอบโดยการบูชาพระรัตนตรัย ก่อนการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายซึ่งเป็นคติที่ถือปฏิบัติกันจนถึงปัจจุบัน

การอภิปรายผล (Discussion)

1) การนำวิจัยไปใช้ประโยชน์

งานวิจัยการผลิตดนตรีเชิงสร้างสรรค์และเชิงเป็นงานที่ผู้วิจัยได้ทดลองทำครั้งแรกและได้เกิดมุมมองที่เป็นประโยชน์หลากหลายแง่มุม หนึ่งในงานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานที่ประกอบไปด้วย 2 ส่วน คือ งานการสร้างคลังเสียงและบทประพันธ์ซึ่งงานทั้งหมดจะเป็นที่การนำเสนอควบคู่ทั้งภาพและเสียง คลังเสียงมีคุณค่า 2 ลักษณะ คือสามารถนำไปใช้ในการสร้างบทประพันธ์ใหม่ได้ด้วยการนำไปปรับแต่งในโปรแกรมคอมพิวเตอร์ซึ่งเป็นรูปแบบการประพันธ์หนึ่งของนักประพันธ์ในปัจจุบัน อีกหนึ่งคุณค่าคือการบันทึกเสียงของศิลปินที่เป็นหมุดหมายของความสูงงอมทางดนตรีของศิลปินพื้นบ้านในยุคปัจจุบันที่มีทั้งรุ่นเก๋ารุ่นใหม่ที่มีสืบทอดสัมพันธ์กัน การได้บันทึกไว้มีความสำคัญและมีประโยชน์ในเชิงวัฒนธรรมอย่างมาก เป็นหลักฐานย้ำเตือนความทรงจำที่มีคุณค่าทางจิตใจและวัฒนธรรมสามารถนำไปใช้ในการสื่อสารอัตลักษณ์ของคนในพื้นที่พร้อมทั้งยังสื่อสารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

2) ด้านการนำเสนองานวิจัยทางดนตรีควบคู่กับศาสตร์ข้างเคียง

ในการสร้างงานวิจัยสร้างสรรค์ในรูปแบบของการเก็บคลังเสียงและสร้างบทประพันธ์นั้น สิ่งที่สำคัญเป็นอย่างมากนอกเหนือจากองค์ความรู้ทางดนตรีและวัฒนธรรมนั้นคือการเข้าใจรูปแบบในการนำเสนอเพื่อเผยแพร่ผลงาน จากที่ผู้วิจัยได้สร้างงานวิจัยการผลิตดนตรีเชิงสร้างสรรค์ “เลาะโขง” ทำให้ได้เกิดมุมมองว่าการที่จะทำให้ผลงานวิจัยเกิดผลกระทบในวงกว้างนั้นจำเป็นที่จะต้องมีการสื่อสารที่ครอบคลุม ดังในงานวิจัยชิ้นนี้ต้องมีเรื่องราวข้อมูลทางวัฒนธรรม เสียงคุณภาพสูง ภาพที่กลุ่มเป้าหมายมองว่าเป็นภาพที่มีคุณภาพสูงและช่องทางที่นำเสนอที่มีประสิทธิภาพในการนำเสนอไปถึงกลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยมีความเห็นว่าเมื่อทำได้ครบตามความเห็นข้างต้นจะทำให้งานวิจัยส่งผลกระทบต่อกลุ่มผู้ชมในแง่มุมต่าง ๆ รวมถึงการเข้าถึงกลุ่มผู้ฟังกลุ่มอื่น ๆ เช่น การเข้าถึงกลุ่มผู้สนใจทางศิลปะการแสดง กลุ่มนักท่องเที่ยว กลุ่มคนในพื้นที่ กลุ่มศิลปินในแขนงอื่น นักขับเคลื่อนท้องถิ่นนิยมและผู้สนใจทั่วไป

การบริหารจัดการเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างงานทุกชิ้น หากแต่งานวิจัยชิ้นนี้มีหลายมิติที่ต้องนำมาประกอบกันและประเมินรูปแบบภาพรวมของงานไปในขณะทำ เช่น การคัดเลือกศิลปิน การเลือกสถานที่บันทึกเสียงในขณะออกบันทึกเสียงภาคสนาม การสื่อสารกับคณะผู้ร่วมงาน การกำหนดแนวทางการกำกับศิลป์ การออกแบบการนำเสนออิทธิพล การออกแบบการแสดง ในการนำเสนอผลงานในวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ความพยายามอย่างมากในการทำความเข้าใจกับรูปแบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพ (Work Flow) ประสิทธิภาพการบริหารจัดการในการทำงานกับศิลปินข้ามศาสตร์เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ผู้วิจัยมีความเห็นว่าหากต้องการสร้างประสบการณ์ลักษณะนี้ ภาคส่วนที่สร้างการเรียนรู้ได้ดีที่สุดคือศิลปะการละคร เนื่องด้วยมีองค์ประกอบหลากหลาย เช่น การแสดง การจัดแสง ดนตรี การประสานงานนักแสดง การจัดการสถานที่ การประเมินปรับแก้รูปแบบอย่างฉับไว หากได้มีโอกาสเรียนรู้ในลักษณะนี้จะสร้างทักษะ ประสิทธิภาพและวุฒิภาวะในการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยการผลิตดนตรีเชิงสร้างสรรค์ “เลาะโขง” ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ 2566 และการสนับสนุนจากหน่วยปฏิบัติการวิจัยดนตรีสร้างสรรค์เชิงวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

References

- [1] Hayward, P. (Ed.). (1990). *Culture, technology & creativity in the late twentieth century*. Arts Council of Great Britain & John Libbey Press.
- [2] Buxton, R. T. (2021). A synthesis of health benefits of natural sounds and their distribution in national parks. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 118(4), 1-6. <https://doi.org/10.1073/pnas.2013097118>
- [3] Durant, A. (1990). A new day for music? Digital technology in contemporary music-making. In P. Hayward (Ed.), *Culture, technology and creativity in the late twentieth century* (pp. 175–208). John Libbey.

- [4] Steinberg Media. (n.d.). *Sound and loop*. Retrieved January 20, 2022, from <https://www.steinberg.net>
- [5] Ableton. (n.d.). *World of sound: Explore Live 11's Inspired by Nature devices*. <https://www.ableton.com/en>
- [6] Miller, T. E., & Chonpairot, J. (1979). The musical traditions of Northeast Thailand. *Journal of the Siam Society* 67(1), 1-16.